

Preek over Lukas 15:11-32, de verloren zoon

Gemeente van onze Heer Jezus Christus [2987],

Een crisis in het Godsbeeld – daar hebben we een enkele week geleden bij stil gestaan vanuit Romeinen 8: God is zowel een Rechter als een Vader, en wij vinden dat moeilijk om samen te denken. Vanuit Romeinen hebben we echter gezien: God is geen kille, afstandelijke Rechter: Hij is bewogen en nabij, en als Rechter stuurt Hij Zijn Zoon tot verzoening. En zo zorgt Hij als een Vader voor ons; geeft Hij ons de Geest van het kinschap van God, waardoor wij zeggen: ‘Pappa, Vader’. Om Jezus’ wil is God onze Vader, en zijn wij zijn kinderen. Als gemeente belijdt u het als we met elkaar avondmaal vieren: wij mogen ons zijn kind weten.

Maar nu ontdek ik in mij iets zeer merkwaardigs. Ik geloof dat wel met mijn verstand, en ik belijdt het ook: God is mijn Vader... maar als ik naar de praktijk kijk, leef ik toch nog vanuit het idee dat God een afstandelijke Rechter is. In de praktijk merk ik: ik heb zo vaak nog angst voor God – ik sta niet in de vrijheid, en heb niet de Geest van vertrouwen. Met mijn mond zeg ik wel dat God mijn Vader is... maar in de praktijk laat ik zien: ik doe God tekort door te leven alsof Hij niet meer is dan een afstandelijke Rechter. Eerder angst dan blijdschap; eerder hard werken voor God dan vrede vinden in de rust van het kinschap, waarin niets moet.

Ik heb daar last van. En u en jij ook. Ik merk het in het pastoraat; in onze gesprekken: we hebben er allemaal last van: dat we zo weinig rust vinden in het kinschap; in de liefde van God de Vader voor ons.

Ik ga het uitleggen. Aan de hand van de gelijkenis van de verloren zoon.

We kennen het verhaal. Een vader had twee zoons. De jongste zoon eist alvast zijn erfenis op, en trekt de wijde wereld in. Hij leeft losbandig, maar als hij aan de grond zit, krijgt hij spijt: hij gaat terug naar de vader. En die oudste zoon: een totaal ander verhaal: hij blijft thuis, werkt hard voor zijn vader, maar wil niet delen in de feestvreugde van de terugkeer van zijn broer. Twee totaal verschillende broers. En onwillekeurig komt dan de vraag op je af: welke broer ben ik? Maar daar liep ik vast. Want hoe meer ik de gelijkenis op me in liet werken, hoe meer ik ontdekte: ik hoef niet te kiezen in welke van de twee broers ik nu mijzelf zie... ik herken me in beide broers!

Want: als je het allemaal eens goed op je laat inwerken ontdek je: de broers lijken juist heel veel op elkaar, en ze hebben uiteindelijk samen hetzelfde probleem: ze kunnen allebei de overweldigende liefde van de Vader niet begrijpen. Allebei hebben ze er last van dat ze naar hun vader kijken alsof het een baas, een directeur is. Of: anders gezegd: dat God een kille rechter is. Ze hebben er allebei last van dat ze niet in staat zijn de diepe liefde van de Vader echt te zien en te aanvaarden en daar uit te leven. Om zo in de vrijheid en de vreugde van het kinschap te staan. Precies het probleem dat ik ook bij ons ontdek, zoals ik net zei.

Want kijk eerst eens naar de jongste zoon. Hij heeft zijn vader zeer diep gekwetst. Door de erfenis al op te eisen terwijl de vader nog leefde, beledigde hij zijn vader diep. Hij zei daarmee eigenlijk: ‘Vader, ik heb het liefst dat u nu al dood bent, want ik wil geld’. Op een grove manier krenkt hij zijn vader, en gewetenloos gaat hij er met een zak geld van door. Hij verkocht namelijk de helft van het bezit van zijn vader, en dat geld gaat hij nu voor zichzelf en zijn lusten besteden. Nu, we weten hoe het verder gaat: hij jast al zijn bezit er door heen in verkwisting en losbandigheid, en als arme jongen bij de varkens komt hij tot bezinnen. Zo zegt begin van vers 17 het: ‘En nadat hij tot zichzelf gekomen was’ ... ja, en wat is dat dan: tot jezelf komen? Gaat die zoon nu de liefde van de vader beseffen? Omdat hij nu begrijpt: mijn vader houdt onvoorwaardelijk van mij, en dus kan ik terug? Nee! Vers 17 en ver-

der: 'En nadat hij tot zichzelf gekomen was, zei hij: Hoeveel dagloners van mijn vader hebben brood in overvloed en ik kom om van honger. Ik zal opstaan en naar mijn vader gaan en tegen hem zeggen: Vader, ik heb gezondigd tegen de hemel en tegenover u. En ik ben het niet meer waard uw zoon genoemd te worden. Maak mij als één van uw dagloners.'

Hij ziet zijn vader als werkgever. Hij denkt: met wat ik nu allemaal uitgevreten heb in mijn leven, kan het tussen vader en mij nooit meer goed komen. Ik kan hoogstens nog zijn slaaf worden. Dat is zijn bezinning. Aan de ene kant heel diep, als hij zich voorneemt om tegen zijn vader te gaan zeggen: 'Vader, ik heb gezondigd tegen de hemel en tegenover u.' Hij is tot zichzelf gekomen: hij snapt nu dat hij gezondigd heeft tegen God en zijn vader. Maar aan de andere kant: hij gaat er vanuit dat zijn vader hem niet meer als zijn kind zal beschouwen, en hoogstens met wrevel in zijn hart als werknemer zal laten werken. Het is ook niet het verlangen om zijn vader weer te ontmoeten dat hem naar huis brengt; het is alleen de honger. Hij heeft honger, en wil weer een beetje kunnen leven, dus hij is ook gewoon berekenend als hij zegt: laat ik het dan thuis nog eens proberen, want daar heeft iedereen te eten, zelfs het personeel. Er is duidelijk zondekennis bij die jongen, maar gepaard met een afstandelijk beeld van God. Hij gaat meten en wegen naar God. Als ik nu een goede werknemer voor Hem wordt, zal Hij me wel aannemen. De aanvaarding door God zal afhangen van mijn inzet. Hij ziet zijn vader niet meer als een vader, maar als een werkgever, en dan telt niet meer de liefde en de relatie, maar het juridische en de prestaties. Dan is er geen vrijheid maar gebondenheid.

Hoe herken ik daarin mijzelf terug!

Ik weet namelijk dat ik een zondaar ben. Echt, daar ben ik diep van overtuigd. Ik ben een wegloper. Ik sta steeds weer met mijn rug naar God, en als God de balans eens zou opmaken... dan weet ik het wel. Ik red het niet. Ik ben net als de jongste zoon tot mezelf gekomen, dat ik inzie: 'Ik heb gezondigd tegen de hemel en tegen U'. en: 'ik ben niet meer waard uw zoon genaamd te worden'.

en ik merk in de gesprekken die ik met u en jullie heb: ook u weet van de zonde, en het afgekeerd-zijn van God. Er gaat hier al tientallen jaren geen zondag voorbij dat dat hier ook vanaf de kansel geleerd wordt: we zijn zondige mensen. Het is een stevig onderdeel van de gereformeerde theologie: van nature zondaren, en dus: het haten van God en onze naaste (zondag 2 van de catechismus, vraag en antwoord 5).

Daarin herken ik mij in de jongste zoon: tot mezelf gekomen: ik ben zondaar. Ja, en ik herken me ook in het tweede van de bezinning: laat ik dan met gebogen hoofd naar God gaan, en wie weet; wie weet wil Hij me nog dulden. Als ik verder stil in een hoek zal zitten en me gedeisd houdt, zal God me nog wel willen verdragen.

Ja, dat merk ik in de praktijk: ik belijd met de mond wel: God heeft me aangenomen!, maar in de praktijk: angstig, en hopen: als God me zolang nog zal verdragen mag ik niet klagen. Ik ben hoogstens een last voor God, en het is zijn geduld als Hij mij dan nog verdragen wil, in plaats dat Hij mij veroordeelt tot de hel.

En zo begin ik mijn gebed dan weer: met een soort knikkende knieën en een schuldgevoel: sorry God, maar hier ben ik weer... wilt U mij verdragen? Maak mij als 1 van uw dagloners. Daarmee leef ik ten diepste met het beeld van God als afstandelijke Rechter. In prestatiedenken: als ik me gedeisd houdt, wil Hij me nog wel verdragen. En ik ga gebukt door het leven.

Is dat voor u herkenbaar? Vanuit een schuldgevoel naar God je als een dagloner opstellen in plaats van een kind. En het klinkt nog best vroom ook, als je zo over je zondekennis kan praten, en zo ernstig en bedroefd bent.

Maar kijk eens wat er in de gelijkenis gebeurt! Het berekenen van de jongste zoon wordt volledig aan stukken geslagen! Vers 20 tot en met 24:

²⁰ En hij stond op en ging naar zijn vader. En toen hij nog ver *van hem verwijderd* was, zag zijn vader hem en deze was met innerlijke ontferming bewogen en hij snelde *hem tegemoet*, viel hem om de hals en kustte hem. ²¹ En de zoon zei tegen hem: Vader, ik heb gezondigd tegen de hemel en tegenover u. Ik ben niet meer waard uw zoon genoemd te worden. ²² Maar de vader zei tegen zijn slaven: Haal het beste gewaad tevoorschijn en trek het hem aan en geef hem een ring aan zijn hand en sandalen aan zijn voeten. ²³ En breng het gemeste kalf en slacht het, en laten we eten en vrolijk zijn. ²⁴ Want deze, mijn zoon, was dood en is weer levend geworden. En hij was verloren en is gevonden. En zij begonnen vrolijk te zijn.’

De vader stormt op zijn zoon af... niet om hem een draai om zijn oren te geven; om hem te berechten, maar: om hem een hug te geven, en een kus. ‘Lieve jongen, je bent er weer!’.

Maar dat dringt helemaal niet door tot die jongen. Hij speelt als een cassettebandje zijn geofende zin af, vers 21: ‘En de zoon zei tegen hem: Vader, ik heb gezondigd tegen de hemel en tegenover u. Ik ben niet meer waard uw zoon genoemd te worden.’ Op weg naar huis had hij die zin waarschijnlijk al duizend keer geofend, en dat is dan ook het enige dat hij kan uitbrengen. De vader ontvangt hem als zoon, maar de zoon maakt de opmerking van een slaaf. en de vader? Hij gaat er niet eens op in! ²² Maar de vader zei tegen zijn slaven: Haal het beste gewaad tevoorschijn... [enzovoorts]’.

En zij begonnen vrolijk te zijn, zo sluit vers 24 af.

Besef ik wat hier gebeurt? God zegt: ik houd van je, onafhankelijk van wat je hebt gedaan!. Want Ik ben je Schepper, Ik heb je gemaakt, Ik ken je vanaf je allereerste begin, Ik was bij je doop, en heb Mijn naam over je uitgeroepen. Je bent Mijn verbondskind, en Ik houd al van je vanaf je begin! ‘Ja, maar ik keer me steeds van U af!’ . Ja, zegt God, en daarom ben ik zo ongelofelijk blij en gelukkig als je toch weer tot Mij terugkeert! Mijn liefde voor jou, voor u is onvoorwaardelijk, is grenzeloos, want: Ik zie je als Mijn kind! En als je bij Mij thuiskomt... dan is het feest! Grote vreugde, en een zeer uitbundig feest!

[...]

Ja. En dat vinden we nou het aller moeilijkste wat er is. Die eenvoudige boodschap geloven. Het leren thuiskomen bij de Vader. Dat vinden we het aller moeilijkste wat er is. Konden we ons bij God maar aanmelden als slaaf... maar God wil ons alleen als Zijn zoon, Zijn dochter ontvangen. Hij wil ons al Zijn liefde schenken, en zich over onze thuiskomst verheugen. Ongeacht wat wij hebben gedaan.

Dat is pas thuiskomen. Maar het klinkt te mooi om waar te zijn, en dus geloven we het zo moeilijk. Maar God zegt: Ik ben geen afstandelijke Rechter... Een ieder die tot Mij komt zal ik in diepe vreugde ontvangen, en Ik zal niet vragen naar je verleden.

Viel u dat op in de gelijkenis: de jongen wil het wel over zijn verleden hebben; eerst alles uitpraten, maar de vader geeft daarvoor gewoon de ruimte niet: eerst feestvieren! Want je was dood, maar bent weer levend geworden, vers 24, hij was verloren en is gevonden.

Gemeente: geloven is: je laten omhelzen door de Vader. Laat het je gebeuren. En geloven betekent: leren blij te zijn. Door je je positie van zoon of dochter te beseffen.

Je laten omhelzen, en leren blij te zijn. Ik moet niet zwoegen en opklimmen naar God: de vader rent op mij af! De vraag is niet: hoe moet ik God vinden, maar: hoe moet ik me laten vinden; het overkomt me; het wordt me gegeven.

Het punt is: juist door een nadruk op zondekennis kan je een lage eigenwaarde ontwikkeld hebben. ‘Wie ben ik? Zondaar. Punt’. Maar de Vader zegt: nee! Dat is een leugen van Satan. Alsof je niet meer bent dan een zondaar; of ten diepste dat. Nee: ten diepste ben je mijn ge-

liefde zoon of dochter, want ik ben je Schepper, heb je zo gewild, en heb je opgenomen in mijn verbond. Nee: het diepste woord over mijn leven is niet 'ik ben zondaar', maar 'ik ben geliefd door God'. Wat ik ook gedaan heb – hoe ik ook leef: God houdt van Mij. Het diepste punt van het geloof is niet: zonde / lage eigenwaarde, maar: liefde, Gods opzoekende liefde voor weggelopen kinderen. Ze zijn het in Zijn ogen blijkbaar toch waard om intens geliefd te worden, zodat als wij bij Hem komen Hij op ons afrent en ons omhelst en zoent. En dat is vreugde, en dat is feest!

En dat is dus een van de moeilijkste dingen in het geloof: echt leren thuis komen. Je ziet het bij die oudste broer. Want daar zouden we het ook nog over hebben. Van hem denk je: die hoeft niet meer thuis te komen, want die is het al! Die is altijd al thuis geweest. En toch is dat maar de vraag. Want wat zie je bij hem? Ook Hij heeft zich er nog nooit echt voor opengesteld om zich te laten liefhebben. Dat blijkt wel uit zijn reactie aan zijn vader, als die hem uitnodigt om ook op het feest te komen. Vers 29: 'Maar hij antwoordde en zei tegen zijn vader: Zie, ik dien u *al* zoveel jaren en heb nooit uw gebod overtreden en u hebt mij nooit een bokje gegeven om met mijn vrienden vrolijk te zijn.'

Kijk eens: hij gaat met zijn vader om als was het zijn baas, en meer niet: 'Zie, ik dien u *al* zoveel jaren'. Hij staat in de verhouding tot zijn vader als dienen en verdienen... maar dat heeft hij zelf bedacht! Van de vader had dat zo niet gehoeven! Want de jongen zegt: 'u hebt mij nooit een bokje gegeven om met mijn vrienden vrolijk te zijn.' Waarop de vader dan antwoordt: 'Kind, jij bent altijd bij mij en al het mijne is van jou.' Kortom: 'joh, je had van mijn part elke dag een bokje kunnen slachten en vrolijk kunnen zijn met je vrienden... je bent toch mijn kind en alles hier is daarom van jou? Hoe kom je er bij dat dat niet gemogen had? Dat heb je zelf voor mij ingevuld, maar het is niet zo. Ik ben je directeur niet, ik ben je vader!

Die oudste zoon: hij is christen, maar leeft alsof God een kille Rechter is. Waar het gaat om presteren. Gedreven door angst. En christelijke gehoorzaamheid en plichtsbetrachting zijn een last geworden. Dienstbaarheid is verworpen tot slavenwerk. En zo is die jongen niet echt vrij. Tragisch: het is die oudste zoon, hoewel hij thuis was, toch niet gelukt om echt thuis te komen bij zijn vader.

Zo kan je dus christen zijn. Je zegt wel dat God je Vader is, en Hij je uit genade aanneemt, maar uit je dagelijks leven is op te maken: maar je gelooft het ten diepste niet. Want er is geen vreugde in je geloofsleven, en geen vrijheid. Nee, je legt jezelf de eis op dat je hard moet werken om waardering te krijgen van de vader; je laat je leiden door de gedachte dat de liefde van God voorwaardelijk is. Maar dan heb je, zo dicht bij de Vader, er toch weinig van begrepen.

Gemeente: of ik me nu in de oudste of in de jongste zoon het meeste herken: het gaat er om dat ik mezelf oefen in het mij laten omhelzen door de Vader. Om zo voelen: God houdt van mij! zoals Romeinen 8 zegt: 'Hij, Die zelfs Zijn eigen Zoon niet gespaard maar voor ons allen overgegeven heeft' Geloof ik dat? Uiteindelijk gaf God de Vader zelfs Zijn Zoon voor mij over in de dood... is zo niet tot in het diepste duidelijk geworden dat God van mij houdt?

Ja, God is boos over de zonde – en in de ogen van de vader was zijn jongste zoon dan zelfs dood, zegt vers 24. Maar dat doet nog niets af aan de liefde van God voor ons, ook al zijn wij weglopers! God is dichtbij ons, en wil ons omhelzen; ons tegen Zijn borst drukken. Zodat ik het voel: geloven is thuiskomen; geloven is opluchting, geloven is een zaak van grote vreugde en reden tot feest!

Laat het daarom feest zijn in de kerk, vandaag. Laten wij ons aan de omhelzing overgeven, en de vreugde voelen van het thuiskomen. Want dat hoort bij de kern van het geloof: vreugde! Wie kritisch is op vreugde in de kerk is nog als de oudste zoon, en is nog niet echt thuisgekomen.

Kom laten we ons oefenen in de vreugde, laten we ons er voor openstellen: 'Loof Hem, die al wat u hebt misdreven, hoe veel het zij, genadig wil vergeven' [zingen: Psalm 103:2 oude rijming]

Amen